

М. Бейер
Тиро
земельну
справу

26, 10 32055 УНР
4/6.
Инженір М. БЕЙЄР.

ПРО ЗЕМЕЛЬНУ СПРАВУ.

Ціна 25 коп.

на здержанні

~~165085~~

Київ.
КОШТОМ ТОВАРИСТВА ДЯ ШИРЕННЯ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ.
1918.

Львів. Бібліотека
АН УРСР

303 (a. 9. 2)

Тир. Акц. О-га „Южная Копьіка“.

Львівська державна
наукова бібліотека
№ 237



В чім лихо?

Україна складається з девяти губерній: Поділля, Волині, Київщини, Чернигівщини, Полтавщини, Харківщини, Катеринославщини, Херсонщини й Таврії. В цих губерніях людність складається з Українців і тільки по містах (городах) та містечках живуть Великороси, Поляки, Жиди та інші народи.

Коли додати до цих 9 губерній, де живуть переважно Українці, ті повіти (уїзди) Курщини, Вороніжчини, Мінщини, де живуть Українці, то ми маємо велику землю: до 50 мільйонів десятин, на якій живе до 40 мільйонів народу.

От же і своїм розміром і числом людности Україна більша від Франції, Швеції, Норвегії та інших дрібних держав Європи.

Треба додати до цього, що земля українська родюча, що в середині її ховаються великі запаси кам'яного вугілля, заліза, солі та інших мінералів, з яких велика користь людям.

Однак, на велике диво, народ наш найтемніший і найубогіший від усіх народів інших. Чого ж воно так? Чого інші народи європейські багатіші й розумніші від нас? Чого і Німець,

Француз, Поляк, Москаль з'являючись на нашій землі багатіє, а ми злидні злиднями зостаємося?

Виходить, що саме природне багатство нашого краю: родюча земля, камінне вугілля, залізні руди не роблять народ наш ані щасливим, а ні багатим. Ми не беремо всього того, що може дати нам природа, бо не вміємо взяти. Не вміємо, бо ми темний народ.

Причина нашої темноти не в тому лежить, що народ наш не охочий до науки, не хоче вчитися або переймати кращі порядки у своїх сусідів. Причина була в наших державних непорядках.

До 1917 року народ наш жив під Російською державою. В тій державі народ наш був пасивком. Йому не було однакових прав з народом російським в школі, в суді і в житті. Особливо зла, що школа була російська. Бо шлях до кращого одкриває нам наука. Народня просвіта стала по всіх державах камінем наріжним, фундаментом народнього добробуту. Чим просвіченіший хлібороб, тим більше вміє він взяти від землі, тим краще заробляє. Освічені народи краще живуть, краще їдять. Через те вони і сильніші і розумніші. Німці вийшли переможцями у війні з Росією, бо вони просвіченіші ніж ми.

Як же могла у нас ширитися наука й просвіта, коли нас учили не рідною мовою, коли не дозволяли читать книжок путніх українською мовою писаних, коли в суді, у церкві—скрізь нашою мовою гидували, скрізь віддавали перше місце чужим людям. Наш народ зостався без язика. А хто не має язика, той і думку губить. Хто ж не може думати про те, як краще своє життя устроїти, той не буде багатим. Ось через ті порядки, народ наш був темним і не багатим.

або, як кажуть, по—вченому, не міг розвивати своєї культури. Може, хто скаже, що та культура нам без діла, аби земля була. То нехай той подумає, чому Німці нас побили, а не ми їх, хоч і землі у нас більше і родить вона краще. Адже ж у путнього скрипника і погана скрипка грає; а в того, хто грати не тямить, і добра скрипка не заграє.

Коротко сказати, наш народ Український в старій Російській державі був не хазяїном на своїй землі, а попихачем, наймитом. Через те йому не вільно було жити по своїй волі, не вільно було багатіти. І так буде до віку, поки народ Український не зрозуміє, що йому треба стати хазяїном на своїй землі. Хазяїном він зможе бути тільки тоді, коли буде мати свою державу. Маленькі народи, як, наприклад, Данці, Норвеги, Шведи, Болгари багатіють і розвиваються культурно через те, що мають свою державу. Своя держава, то все одно, що своя хата. Лише в своїй державі зможемо земельну справу вирішити.

Поміщицьке чи дрібне селянське землеволодіння?

Вирішити земельну справу треба так, щоб Україна родила найбільш хліба.

Україна давала більше як третю частину хліба, котрий щорічно родився в Європейській Росії. З трьох із лишком мільярдів пудів більше мільярда збирається на Україні. Що до пшениці, то на долю України припадає 40 пудів з кожних 100 пудів урожаю пшениці в Європейській Росії.

Коли згадати, що Україна займає тільки восьму частину всього простору Європейської Росії і що в ній живе приблизно четверта частина людности колишньої Росії,—то виходить, що Ук-

раїна мала велику вагу в державному хазяйстві Росії. Увесь хліб, що продавала Росія за-границю, постачала Україна. Я не буду тут говорити про вагу України в промисловости. Наша задача— правильне рішення земельної справи.

Ставши самостійною державою, Україна не втрачає тієї ваги, яку вона мала. Як раніше, так і тепер, вона буде постачати хліб до Германії.

Тут треба згадати, що мільярд пудів виходив при врожаях 40 пудів з десятини. Останніми часами середній урожай трохи підвищився. Одначе, на панських землях він разів упівтора більший, як на селянських.

Урожаї хлібів у Німеччині, Англії й Франції в два рази більші як урожаї на Україні. У всякому разі, можна сміло говорити, що при кращому хазяйнуванню урожаї хлібів у нас можна подвоїти.

Попит на наш хліб після війни буде дуже великий. Ми знайдемо собі гарних покупців у Германії. Бо після війни в Німеччині почне виростати велика промисловість. Чимало купуватимуть у нас хліба Англія й Франція. Московія нашого хліба купувати не буде, бо обіходиться буде своїм.

Коли ми збільшимо урожай хлібів на Україні вдвоє,—будемо мати 2 мільярди пудів, з яких до 1¹/₂ мільярда можна буде продати.

Як же це зробити? Коли не подумати гаразд, здається, що більший врожай буде, коли завести у нас великопанське хазяйнування. Великі економії ніби то можуть дати більший врожай як дрібні селянські хазяйствечка.

Та чи так воно справді?

В чому перевага великого хазяйства над дрібним селянським?

Великі простори економії, добре хліборобське знаряддя, наука на послугі, гроші й змога продавати всі здобутки хазяйства в кращий час по кращих цінах.

Великі простори економії дають змогу допуття й у свій час обробити землю. Селянська земля розкидана у дрібних нивках. Обробити її в свій час, угноїти її до пуття через те не можна.

Великі простори землі дають змогу завести краще хліборобське знаряддя. Паровий плуг, парова молотилка—не під силу дрібним хазяйствам, тай ні до чого вони. Однаково на дрібних нивках паровим плугом не вореш.

Велике хазяйство прикликає собі на підмогу науку. Наука про те, як обробляти землю, велика й багато нових, кращих способів хазяйнування добрала. Годі вже думати, що той, хто народився хліборобом, уже через те краще в хліборобстві розуміється. Адже ж і чоботи шити не мудра штука, та про те треба того вчитися. Загрянисні хлібороби—селяне в Германії, Англії, Франції, Данії—кращі хазяї ніж ми, бо не цураються хліборобської науки і розуміють, чим вона користна (пользовита).

Щоб завести кращі порядки в хазяйстві, купити доброго насіння, краще знаряддя.—треба гроші. Треба гроші й для того, щоб землю вгноїти. Великому хазяїнові легше позичити грошей, ніж середньому, або дрібному.

Нарешті, велике хазяйство закупує все, що йому потрібно з перших рук по дешевших цінах, кращого сорту. Так само, велике хазяйство продає все гуртом, великими партіями. Продається воно тоді, як добра ціна на його. Середній та дрібний селянин мусять купувати все потрібне їм у роздріб. Через те вони переплачують на всьому.

Хліб свій селянин мусить продати скоріше, бо йому потрібні гроші в хазяйстві на виплату податків та інше.

Усі згадані причини промовляють ніби то в оборону великоземельного панського хазяйства. Як би так справді було і коли б не винайдено було способів змагатися зі злиднями,—дрібне селянське хазяйство загинуло б по всіх державах. Одначе, ми бачимо, що по інших державах дрібна селянська власність (собственність) не тільки не счезає, а ще збільшується. Франція, Данія—це найпоказніші держави, бо там переважає не велика земельна власність, а дрібна. Данське хазяйство найкраще в світі, а данський селянин найбагатіший про між усіма селянами Європи. В Англії переважають великі економії. Одначе, правительство Англійське купує землю в англійських панів і розрізує їх на участки для передачі дрібним хазяїнам.

Значить, єсть якась причина, через яку дрібне хазяйство може процвітати. Держави уважають дрібне селянське хазяйство таким потрібним для держави, що не спиняються їй перед тим, щоб силою відібрати за викуп землю у панів, розрізувати на обрubi та передавати дрібним фермерам—селянам.

Яка ж причина того, що дрібне селянське хазяйство не виводиться, а навпаки зростає і цвіте?

Причина того—животворна праця дрібного хазяїна на своїй землі. Великий земельний власник (поміщик) обробляє свою землю нанятими руками. Без праці людської він нічого не вдіє. Які б не були машини, а все таки треба до них людей. Чи буде ж наймит вкладати в працю всю свою душу? Ми добре знаємо, що наймит того не зробить. Не зробить, бо він знає, що всі вигоди,

всі здобутки господарства підуть не йому, а панові-хазяїнові.

Ота невсипуща праця, котру віддає селянин-хлібороб маленькому шматку рідної землі, робить чудеса. Вона дає дрібному хазяйству змогу встояти в боротьбі з великим панським хазяйством.

Друга сила,—яка допомагає нашим братам заграничним селянам—гуртування кооперація.

Пан наймає собі агрономів, купує гарне знаряддя, купує дешево все, що йому треба і дорого продає здобутки свого хазяйства.

Коли дрібні хазяїни збиваються в гурт, у кооперативне товариство, вони в гурті можуть по-кликати собі на поміч агронома. Далі вони можуть завести віялки, куколеодборники, парові молотілки, яких по-одинці купити не сила тай не вигідно. Гуртом дрібні хазяї можуть дешевше купити все, що їм потрібне для дому і в хазяйстві. Гуртом вони дорозше продадуть усе, що в хазяйстві здобувають. Через кооперативні товариства селяне можуть позичать гроші, а без кредиту,—не можна завести в хазяйстві кращих порядків, не можна скрутного часу перебути. Кредит селянин може здобути під свою землю.

У Німеччині десятки тисяч всяких кооперативних товариств. Дрібні товариства гуртуються у великі союзи. Через ті союзи селяне-хлібороби купують добре насіння для посіву, знаряддя та всякий хазяйський дріб. Єсть такі союзи, котрі помагають селянам гуртом за добру цну продавати всі здобутки хазяйства. Гуртом германські селяне заводять у себе фабрики та заводи, на яких переробляють картоплю в картопляне борошно, в спирт; збіжжа—в борошно. Гуртом заводять селяне кращі породи коней, худоби, свиней. Гуртом тих свиней і худобу, на кооперативних това-

риських різницях, забивають на мясо і гуртом те мясо продають. Нарешті, гуртом, через свої товариські каси вони позичають гроші. У Германії на кожну душу сільської людности припадає до 300 марок (на теперішні гроші 225 рублів) кредиту. Значить на сімью з 5 душ—кредиту припадає 1500 марок. Це кредит особистий. Кредит під землю, на всякі меліорації (получшення, покращання) в хазяйстві, так само великий. Добре хазяйство забезпечує кредит. Кожний позичить гроші під заставу землі, бо раз ті гроші підуть на меліорації—вони ніколи не пропадуть: земля в десятеро віддячить за те, що в неї покладено для збільшення врожаю. Кредит під землю германські селяне мають також через свої товариства за допомогою держави.

У Данії, селяне живуть найкраще. Данія—зовсім невеличка державка. Завбільшки вона буде, як наша Полтавщина, і народу там живе мало не стільки, як і на Полтавщині. У Данії нема черезполосиці. Більше, як сто год тому, всі селянські землі розмежовано на хутори. Великих сел у Данії зовсім нема. На своїй землі данський хлібороб працює, як йому хочеться. Та про те, він купує все, що йому потрібне в хазяйстві, тільки через свої товариства, а значить краще й дешевше. За допомогою кооперативних товариств данський хазяїн завів кращу породу коров. Данські селяне ведуть молочарське хазяйство. Данські корови дають до 300 відер молока за рік і до того молоко те багате на масло. Своє молоко Данці переробляють на масло на кооперативних маслобойнях. Своїх свиней вони ріжуть на кооперативних різницях і мясо продають гуртом.

Навіть яєчка данські селяне продають через товариства. Товариства дбають про те, щоб масло, мясо, яйця були найкращі. Для того вони допо-

могають селянам заводити кращі породи худоби й птиці. Для того вони навчають, чим і як треба годувати худобу й птицю, щоб більше користи з них було. У всьому данський хлібороб обходиться без перекупщиків, без глитаїв. Він знає, що його праця не піде марно. Він знає, що з неї він, а не хтось інший поживиться. Чи можна після цього дивуватися, що десятина землі дає данському селянинові від 400 до 800 карбованців гуртового? Чи можна дивуватися, що данський хлібороб найзаможніший на світі?

Ні в Данії, ні в Німеччині не знайдемо людей, котрі б виступили проти селянського дрібного й середнього землеволодіння і обороняли великоземельне панське. Данське правительство, як і правительство Німеччини розуміє, що основа держави селянське середнє й дрібне хазяйство. Всі закони, всі заходи вони до того прикладають, щоб допомогати селянському хазяйству. В Данії правительство помагає селянським наймитам заводити свої хазяйства. Для того купує воно землю і розбиває її на дрібні участки. Ці участки на виплату, на дуже вільготних умовах, правительство продає безземельним. Коли взяти на увагу інтереси держави,—ясно що всяке правительство повинно дбати про розвиток селянського середнього й дрібного землеволодіння.

Все, що ми говорили, приводить нас до таких думок, що:

1. Земельну справу на Україні треба рішати в інтересах дрібного й середнього землеволодіння. Інтереси великоземельних хазяйств з погляду державного не такі великі, щоб їх можна було не зачіпять.

2. Українська держава повинна викупити великоземельні економії і розбити їх на дрібні участки.

3. Безземельне та малоземельне селянство повинно здобути землю на власність (собственність). Треба, щоб хазяїн знав, що земля його, що її ніхто не одніме. Окрім того, для піднесення хазяйства на вищу ступінь потрібні гроші. Гроші легко здобути під землю, а для того треба, щоб земля була власна. Ніяка соціалізація не може дати того, що зробить хазяїн-хлібороб на своїй землі.

4. Треба недопускати спекуляції з землею. Держава повинна доглядати за купівлею й продажем земель і забороняти одній особі купувати більше 25 десятин. Коли закон такий буде заведено, перекупщикам-спекулянтам не можна буде заробляти на перепродажу землі безземельному селянству.

5. Треба підняти народню просвіту, бо тільки освічений народ зможе завести краще хазяйство. Просвіта народніх мас—то фундамент для добробуту й багатства народу, а, стало бути, і Української Держави.

6. Треба допомагати народові розвивати кооперативну, гуртову роботу. Без розвитку кооперації не може процвітати селянське хазяйство. Пишний росвіт його в Данії, показує нам, що єдиний шлях до того просвіта й гуртова робота—кооперація.

7. Треба організувати дешевий кредит під заставу селянської землі. Держава повинна тільки дбати про те щоб позичені гроші справді витрачалися на меліорації (поліпшення, получчення) в хазяйстві. Нема чого боятися, що всі землі селянські будуть заставлені по банках. У Данії на кожну десятину землі борг досягає половини її ціни. А про те данський селянин найзаможніший. Держава повинна тільки про те подбати, щоб кредит був дешевий, щоб при неврожаях, або нещастях не руйнувалися селянські хазяйства.

Які наслідки може дати земельна реформа на основі розвитку дрібного землеволодіння?

Коли в основу земельної реформи на Україні покладено буде: 1) продаж землі великоземельних власників на власність селянам 2) розвиток народної освіти; 3) допомога гуртовій роботі і 4) дешевий продукційний (користний для хазяйства) кредит,—то ми можемо спокійно дивитися на будучину нашого хлібороба.

Добробут селянина, а разом і Української держави збільшиться. Земля буде більше давати прибутків і більше буде зберігати людської праці. Селяне знайдуть собі працю не тільки на землі, а й по всіх тих товариських фабриках, заводах, млинах, де будуть перероблятися сирові продукти хазяйства в харч та інші готові продукти. Через збільшення врожаїв та прибутків з хазяйства, з десятини зможе прохарчуватися більше народу. Багатіші селяне зможуть більше купувати. Вони будуть краще жити. Через те й промисловість у нас на Україні почне розвиватися і робітникам нашим по містах (городах) стане краще жити.

Нова революція.

Що краще: нова революція чи широка земельна реформа?

По-між земельними власниками—панамі не мало знайдеться таких людей, котрі революцію розуміють дуже просто. Все, мовляв, через те робиться, що прийдуть агітатори, оратори, зведуть селян із глузу, підбурють їх на бунт, і почалася революція. Боротися з нею також дуже просто: садовіть у тюрму агітаторів, давайте доброї про-чуханки тим, хто їх слухає—ділу край.

Одначе, чи справі воно вже так просто?

У 1905—1907 році вибухла революція. Селяне пішли за агітаторами, вчинили бешкети, палили економії. Випробували тоді панського рецепту: селян добре по-побили, агітаторів позасилали в Сібір.

А чи помоглося?!

У 1917—1918 р. знову спалахнула революція ще страшніша від першої. Селяне одностайно піднялися, домагаючись землі. Вони пішли за партією, котра їм землю обіщала. Через селянське повстання розвалилась російська держава, збіднів увесь наш край. Чи знову тут агітатори самі винні, чи єсть глибші причини? Адже революції не сталася в Німеччині, не сталася у Франції, Англії, хоч ті держави так само страждають од війни. Аджеж в покійній російській державі було чимало стражників та жандармів на агітаторів, одначе, революція сталася, й усе розлетілось на тріски. Народні маси—то страшна сила. Можна замкнуть пару в казані. Вона буде там тиха, та настане час—і пара розірве казан.

Не агітатори, а великі земельні непорядки, потреба широкої реформи земельної, голод—примусили селянина піти слідом за агітаторами. З 1908 по 1914 рік мало було зроблено, щоб вирішити земельну справу. Тоді побоялися стати на шлях широкої реформи. За те в нагороду прийшла друга революція.

Єсть мудра народна приповідка: „Не реуть воли, як ясла повні“.

Для переведення широкої реформи земельної в тому дусі, як вище зазначено, потрібно нашому народові бути незалежним.

Тільки хазяїн зробить реформу так, як потрібно. Для того насамперед треба нашому народові хазяїном бути.

Хазяїном буде тільки той народ, котрий має свою державу. Коли ви тому не ймете віри, знайдіть мені хоч один народ на світі, що жив би щасливо, багато в чужому ярмі, під пануванням чужої держави.

Земельна реформа така, як зазначено, — тільки перший ступінь. Це тільки фундамент. Щоб народ розбагатів, став великим і заможним, треба, щоб йому вільно було розвивати свою просвіту, свою культуру. Щоб цвіло хазяйство, треба, щоб росцвіла рідна школа від найнижчої сільської школи до вищої — університету. Треба, щоб наша Україна вкрилася тисячами селянських університетів. Бо в маленькій Данії тих вищих шкіл для народу 80, а як Україні їх тисячі треба.

Чи може народ розвивати свою культуру, свою просвіту, коли він не має своєї хати? Маленька Данія тому й пишається добробутом свого селянства, що вона самостійна держава. Зубожіння нашого народу, його темнота, хіба не показують нашим селянам, що старий шлях не годиться, що без своєї держави не буде своєї хати, свого хазяйства.

Щастя народів у просвіті, у праві творити своє життя по своїй волі й охоті. Таке право тільки у тих народів єсть хто живе, своєю Державою.

Щастя нашого хліборобського народу тільки в своїй Державі.



0,45 коп

(1986)

237

Львівська державна
наукова бібліотека



237

Львів, Бібліотека
АН УРСР





рл

237

рл

М. Бейер
Тиро
земельну
справу